

Datum
2019-03-23
Handläggare
Stig Thörnqvist
Enheten för fiskereglering
stig.thornqvist@havochvatten.se

Dnr
2244-18
Direkt
010 698 62 65

Mottagare
Enligt sändlista

Sammanfattande beskrivning av fiskesektorn

Inledning

Följande är en översiktlig och sammanfattande beskrivning av ”Fiskesektorn”. Den ger också en bakgrund till hur Miljöbalkens bestämmelser i 3 kap. 5 § om yrkesfisket tillämpas. Beskrivningen motsvarar Boverkets anvisningar till riskintressemyndigheterna och förklarar vilka kriterier som ligger till grund för områden som bedöms vara av riksintresse.

Beskrivningen ger en översikt av näringens areella anspråk och lämnar referenser till planer och program för sektorn. Fokus ligger på det yrkesmässiga fiskets intresse och bidrag till livsmedelsproduktionen eftersom det är utgångspunkten för syftet med riksintresset.

Fiske ger upphov till en omfattande ekonomisk verksamhet som baseras på marina och limniska ekosystems förmåga att producera fisk. Fiske utgör en grundförutsättning för en omfattande beredningsindustri och handel med fiskprodukter. Dessutom finns en tydlig koppling till vattenbruk genom att odling av fisk helt eller delvis baseras på samma primärproduktion, då yrkesfisket kan vara leverantör av produkter för foderframställning till vattenbruket.

Fiskesektorn är bred och omfattar, förutom det yrkesmässiga fisket, också fritidsfiske och näringsverksamhet som baseras på fiske för rekreation och friluftsliv. Vattenbruket levererar också fisk för utsättning i hav, sjöar och vattendrag.

Fiskesektorn

Definierar man fiskesektorn enligt det breda perspektivet så omfattar den yrkesfiske i havet innanför och utanför svensk ekonomisk zon, yrkesfiske i inlandsvatten, beredning och försäljning av fisk- och skaldjursprodukter samt fritidsfiske i hav och inlandsvatten för rekreation och för husbehov. Sektorn omfattar också exportinkomster genom fisketurism och omsättning för besöksnäringen från både inhemska och utländska besökare.

Det saknas officiella uppgifter om sektorns totala ekonomiska omsättning, men baserat på de uppgifter som finns tillgängliga uppgår den till minst 19 miljarder, se tabell 1.

Enligt den officiella statistiken för år 2017 omfattade det yrkesmässiga fisket fångst av 220 000 ton från havet och 1 640 ton från inlandsvatten. Antalet yrkesfiskare verksamma i havsfisket var 1 200 och i inlandsvattnen 200. Fritidsfisket omfattade samma år drygt 1,3 miljoner svenska medborgare i åldrarna 16-80 år som tillsammans fångade 4 400 ton fisk från havet och 5 300 ton från inlandsvatten. (JO 55 SM 1801, JO 56 SM 1801 och JO 57 SM 1802).

Under 2013 fanns det närmare 350 företag som helt eller delvis var verksamma med fiskberedning (Svenskt yrkesfiske 2020). Antalet sysselsatta beräknas motsvara mer än 2 200 heltidsarbeten och omsättningen uppgick till 6,8 miljarder sek.

Enligt FAO var konsumtionen av fisk i Sverige 32 kg per person 2010. Det saknas dock officiell statistik över svensk konsumtion av färska fisk- och skaldjursprodukter. Men 2013 uppgick konsumtionen av fryst filead fisk och konserverad eller beredd fisk till 136 000 ton (Svenskt yrkesfiske 2020). Sverige är nettoimportör av fisk och skaldjur, bland annat importeras stora mängder fryst lax och torsk.

I rapporten ”Svensk konsumtion av sjömat- en växande mångfald” (SP Rapport 2017:17) anges att den totala svenska konsumtionen kan uppgå till 109 000 ton fiskfilé eller skaldjurskött vilket skulle motsvara ungefär 25 kg hel fisk per person.

Uppgifter om den fritidsfiskebaserade näringsverksamhetens omfattning finns från 2008. Då uppskattades att sysselsättningen inom branschen motsvarade minst 1000 heltidsarbeten och att omsättningen översteg 500 miljoner sek (Fiskeriverket 2008, FINFO 2008:2 Fritidsfiskebaserat företagande i Sverige).

Vattenbruksverksamheten i Sverige producerade 2016 motsvarande 13 450 ton hel färsk fisk och 860 ton fisk för levande utsättning till ett totalt värde av 550 miljoner sek. Verksamheten sysselsatte 470 personer (JO 60 SM 1701).

Officiell statistik som beskriver Fiskesektorns omfattning

Den officiella statistiken över fiskesektorn omfattar uppgifter om yrkesfiske och fritidsfiske i havet och sötvatten samt vattenbruket. Statistiken publiceras i statistiska meddelanden. Statistikprodukternas benämningar är:

- JO 50, månadsstatistik över yrkesmässiga fångster i havet

- JO 55, årsstatistik över yrkesmässigt fiske i havet
- JO 56, årsstatistik över yrkesmässigt fiske i sötvatten
- JO 57, årsstatistik över fritidsfiske i havet och sötvatten
- JO 60, Vattenbruk

Detaljerad statistik redovisas till EU enligt datainsamlingsdirektivet, DCF. Statistiken omfattar det yrkesmässiga fisket i havet och fritidsfiske riktat mot vissa arter. Redovisningen omfattar också uppgifter från sötvattensområdet om fångster av vandrande arter som lax och ål.

Data som samlas in beskriver fångstmängd, fångstens ålders- och storleksfördelning, bifångster och fångstområden. Datainsamlingen omfattar också uppgifter som beskriver den ekonomiska utvecklingen inom sektorn. Data över fångster ligger till grund för den vetenskapliga rådgivningen och beslut om fiskemöjligheter och ekonomiskt stöd till fiskesektorn som fattas inom den gemensamma fiskeripolitiken(GFP) och i den nationella förvaltningen.

Det yrkesmässiga fisket i havet

Uppgifterna som redovisas i den officiella statistiken för fisket i havet baseras på data som Havs- och vattenmyndigheten samlar in från auktoriserade förstahandsmottagare av fisk. Uppgifterna kompletteras med ledning av information som lämnas i fiskarens loggböcker.

Statistiken redovisar utvecklingen över tid. Från 2007 har den totala fångsten legat ganska stabilt kring 200 000 ton plus minus ca 20 %. Värdet i första försäljningsledet varierade under motsvarande period mellan som högst 1,1 miljarder kr 2007 och lägst 0,7 miljarder 2014.

För 2017 uppgick det yrkesmässiga fiskets fångster från havet till 222 000 ton levande landad vikt (JO 55 SM 1801). Fångstens fördelning på havsområden framgår av tabell 2 och figur 1.

Fångsten och fångstvärdet domineras av några få arter. Foderfiske (sill, skarpsill, tobis), sill/strömming, räka och kräfta står för ca 80 % av fångstvärdet i första försäljningsledet, tabell 3. Sill, skarpsill och foderfiske står totalt för 90 % av den landade kvantiteten.

Drygt 60 % av fångsten används i industriella processer som bland annat framställer råvara för djurfoder. Det så kallade foderfisket motsvarar för 2017 ca en fjärdedel av värdet vilket väl överensstämmer med det generella mönstret från 2007 till i dag. Jämfört med perioden 1994- 2006 har andelen av fångst som används för framställning av foder minskat med ca 10%.

Det yrkesmässiga fisket i sötvatten

Uppgifterna som redovisas i den officiella statistiken för fisket i sötvatten baseras på data som Havs- och vattenmyndigheten samlar in, i huvudsak från fångstjournaler som lämnas av fiskare som fiskar yrkesmässigt. Data kompletteras med uppgifter från några fångstmottagare. Uppgifterna omfattar fångster från både allmänt och enskilt vatten i de stora sjöarna Väneren, Vättern, Mälaren och Hjälmaren och från andra enskilda sötvatten.

Fångstmängden har under perioden från 2007 till 2017 legat ganska stabilt och varierat mellan som lägst ca 1 300 ton och som högst ca 1 700 ton. Försäljningsvärdet har för samma period ökat med ca 40 % från knappt 70 miljoner till nästan 100 miljoner. Värdeökningen överstiger betydligt utvecklingen för konsumentprisindex för samma period. Ökningen kan sannolikt förklaras med ökade fångster och priser på gös samt stigande priser på kräfta.

De stora sjöarna står för merparten av fångsten och fångstvärdet men det rapporteras fångst från 32 andra vatten, tabell 3. Flera av dessa är i förhållande till sin areal väl så produktiva som de stora sjöarna. Av Sveriges totala sjöareal på ca 40 000 km² är det endast en fjärdedel som nyttjas för yrkesfiske. De fyra största sjöarna med en areal av 9 000 km² utgör närmare 90 % av den nyttjade ytan. Av resterande areal nyttjas alltså endast 3 % för yrkesmässigt fiske.

För 2017 var fångsten 1 640 ton till ett värde av drygt 86 miljoner sek. Gös tillsammans med insjökräfta står tillsammans för 50 % av kvantiteten och 85 % av värdet, tabell 4.

Fritidsfisket

De uppgifter som den officiella statistiken för fritidsfiske i Sverige bygger på samlas in av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag från HaV. Statistiken omfattar svenska medborgare bosatta i Sverige i åldrarna 16 till 80 år. Barn och ungdomar under 16 år samt utländska besökare som fiskar i Sverige ingår alltså inte.

Undersökningar om fritidsfiskets omfattning i Sverige har genomförts med olika frekvens och med något växlande metodik sedan 1970-talet. Det grundläggande är att de genomförs som postenkäter till ett slumpmässigt oberoende urval ur befolkningsregistret. Statistiken omfattar helår och rör i första hand frågor om redskapsanvändning, fångstområde, fångst och kostnader.

Eftersom undersökningarnas utformning växlat över tid så kan det vara svårt att göra jämförelser och identifiera förändringar. Mycket tyder dock på att vissa slutsatser om trender eller tendenser kan dras. Fritidsfiskets betydelse för hushållning och matproduktion har minskat och i takt med

detta har fångstmängden räknat per ansträngning eller per individ sjunkit ganska kraftigt. Användandet av passiva redskap, som nät och burar, har minskat. Omsättningen räknat som kostnader per capita eller per redskapsdag har ökat och fritidsfiske har blivit en mycket tydlig nisch inom besöksnäringen.

Nästan 1,4 miljoner svenska medborgare i åldrarna 16-80 år fiskade på sin fritid 2017. Totalt fiskade de med någon redskapstyp under ett dygn vid 12 miljoner tillfällen, tabell 5. Den totala fångsten uppgick till nästan 18 000 ton varav 7 000 ton behölls. Fiske med handredskap dominerar och stod för 92 % av antalet redskapsdagar och 86 % av fångsten.

Vattenbruk

Statistiken över vattenbruket i Sverige omfattar uppgifter från samtliga odlingar som beviljats tillstånd att odla fisk, kräftor och musslor m.fl. Uppgifterna som samlas in genom en webbenkät rör produktionsinriktning, vilka arter som odlas, volym och försäljningsvärde.

Produktionen delas in i matfisk, musslor och fisk för utsättning. Det fanns 64 odlingar av matfisk, 17 av kräftor för mat, 17 musselodlingar, 56 för sättfisk, 5 för sättkräftor och 2 ostronodlingar 2016. Den totala produktionen räknat som hel färskvikt har ökat från 7 000 ton 2007 till 17 000 ton 2016. Under samma period ökade det totala försäljningsvärdet för produktionen av fisk, kräftor och musslor för direkt konsumtion från 145 miljoner till 487 miljoner. Värdet av produktionen av fisk för utsättning minskar samtidigt från 80 miljoner 2007 till 67 miljoner 2016.

Målbild för svenskt yrkesfiske, "Svenskt yrkesfiske 2020"

HaV och Jordbruksverket har tillsammans och i samråd med andra organisationer inom sektorn tagit fram en gemensam målbild. Målbilden finns beskriven i rapporten "Svensk yrkesfiske 2020 – hållbart fiske och nyttig mat".

I rapporten presenteras en gemensam strategi för att nå målen. Strategin beskriver centrala mål inom fem områden:

- Långsiktigt hållbart fiske
- Myndighetsarbete och regelförenkling
- Fiskerinäringens utveckling och ekonomi
- Förbättrad bild av yrkesfisket och fiskaren
- Kunskap och samverkan

Mål "Långsiktigt hållbart fiske"

Statusen för fiskbestånden och ekosystemets förmåga att reproducera dessa är förstås en central förutsättning. Därför behöver fisket anpassas i omfattning och utförande så att ekosystemens förmåga att reproducera fisk inte påverkas negativt och långsiktigt äventyras.

Fiskbestånden är i dag starkt påverkade och har försämrade möjligheter för sin reproduktion. Genom samverkan, där fiskarna själva aktivt deltar i kunskapsuppbyggnad i form av datainsamling och genominsatser för att utveckla mer skonsamma redskap och/eller fiskemetoder, kan fisket utvecklas mot ökad hållbarhet.

När det gäller redskapsutvecklingen är finns en stark inriktning mot att öka selektiviteten för att undvika oönskad fångst. EUs reformerade fiskeripolitik syftar bland annat till detta genom att inriktningen bidrar till starka drivkrafter för en sådan utveckling.

Mål "Myndighetsarbete och regelförenkling"

Den samlade regleringen för att skydda fiskebestånden är omfattande och komplex. Regleringarna omfattar både bestämmelser i EU-lagstiftningen och i nationella föreskrifter. Behovet av kontroll och tillsyn blir med nödvändighet omfattande och det är därför av största vikt att den utförs så att konkurrensen mellan företagen inte snedvrids. Kostnaderna för både samhället och den enskilde företagaren behöver minska genom att regelverket effektiviseras i dialog och samverkan mellan företagen och myndigheterna.

Mål "Fiskerinäringens utveckling och ekonomi"

De kvoter som fastställer svenska fångstmöjligheter i havet har en avgörande inverkan på det yrkesmässiga fiskets förutsättningar. Därför är en målsättning att underlätta och effektivisera nyttjandet av det som fångas. Kortare handelsled ut till konsument och mer diversifierade företag kan öka lönsamheten. Det finns ett ömsesidigt beroende mellan beredningsindustrin och svenskt fiske. En viktig potential för ökad lönsamhet anses finnas i ett bättre nyttjande av hela fångsten inklusive oavsiktlig oönskad fångst och restprodukter från beredningen.

Mål "Förbättrad bild av yrkesfisket och fiskaren"

Allmänheten och konsumenterna har begränsad kunskap och ofta en negativ bild av yrkesfiskets bidrag till samhället. Fiskets bidrag till en levande kust- och landsbygd behöver lyftas fram bättre. Fiskesektorn producerar nyttig mat av hög kvalitet, bidrar till miljöövervakningen och arbetar för att minska branschens negativa miljöpåverkan.

Mål "Kunskap och samverkan"

Samverkan och kunskapsspridning mellan alla aktörer i värdekedjan och förvaltande myndigheter och forskning är ett övergripande förhållnings- och arbetssätt som ska stödja de övriga målen i strategin.

Fysisk planering för fiskesektorn

Miljöbalkens hushållningsbestämmelser

Tillämpning av hushållningsbestämmelserna i MB 3 kap. 5 § innebär att planeringen för användning av mark- och vattenområden ska säkerställa fiskesektorns tillgång till fångstområden i både havet och inlandsvatten. Lika viktigt är att bibehålla ekosystemens förmåga att reproducera fisk i haven, sjöarna och vattendragen. Utgångspunkten är att fiske är en areell näring för livsmedelsproduktion.

Det är också avgörande att planeringen säkerställer nödvändig infrastruktur av hamnar med service för fiskefartygen och som erbjuder lämpliga möjligheter för landning av fångsten.

Miljöbalkens bestämmelser gällande riksintresse omfattar endast yrkesfiske som utgångspunkt. Tillämpningen har varit att det omfattar fångstområden, lek- och uppväxtområden, vandringsstråk för olika arter av fisk eller skaldjur samt fiskhamnar.

Tyngdpunkten i riksintresset har legat på fångstområden. I de fall det bedömts vara möjligt att avgränsa har också områden som är nödvändiga för reproduktion av fisk pekats ut. Sådana områden tillvaratas också genom olika former av naturskydd och riksintresse för naturvården. Det gäller även fritidsfiskets och besöksnäringens behov av tillgänglighet som är en del av värdegrunden för friluftslivets riksintresse. Ofta överlappar dessa användningar varandra.

Boverket anger i sin vägledning till riksintressemyndigheterna tre generella kriterier. De områden som anges som riksintresse för yrkesfiske uppfyller sammantaget samtliga dessa kriterier:

1. området hyser värden av stor nationell vikt
2. området behövs för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden eller
3. området behövs för att genomföra eller upprätthålla nationellt viktiga strukturer.

Havsplanering, tillämpningen av begreppet ”allmänna intressen av väsentlig betydelse”.

Tillämpningen av begreppet allmänna intressen i havsplaneringen innebär att uppnå samhällsmål för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Vad som är allmänna intressen av väsentlig betydelse och som enligt havsplaneringsförordningen (2015:400) ska redogöras för i havsplanerna övervägs på nationell nivå i havsplaneringsprocessen. Något av följande bör vara uppfyllt för intresset i ett geografiskt område för att i havsplaneringen bedömas vara ett allmänt intresse av väsentlig betydelse:

- Är av stor nationell vikt.
- Behövs för viktiga samhällsfunktioner nu eller i framtiden.
- Behövs för att uppnå stor samhällsnytta.
- Behövs för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden.
- Behövs för att genomföra eller upprätthålla nationellt eller internationellt viktiga strukturer.

Även en lokal, kommunal, regional eller internationell fråga kan vara ett allmänt intresse av väsentlig betydelse om kriterierna uppfylls.

Yrkesfisket är en maritim näring med betydelse för livsmedelsförsörjning och livsmedelsproduktion och uppfyller kriterier för ett allmänt intresse av väsentlig betydelse. När områden i havsplanerna anges som användning yrkesfiske innebär detta en prioritering av intressets förutsättningar och behov vid förvaltning, planering och tillståndsprövning i de områdena.

Internationella åtaganden av betydelse för fiskesektorn

Målen med fiskeripolitiken inom EU framgår av artikel 2 i grundförordningen ((EU) nr 1380/2013) och innebär internationella åtaganden om att säkerställa att fiske – och vattenbruksverksamheterna är miljömässigt hållbara på lång sikt och förvaltas på ett sätt som är förenligt med målen om att uppnå nytta i ekonomisk, socialt och sysselsättningshänseende samt att trygga livsmedelsförsörjningen. Där framgår bland annat att den gemensamma fiskeripolitiken ska säkerställa förutsättningar så att verksamheter med fångst och beredning av fisk är konkurrenskraftiga. Vidare ska utvecklingen av hållbara vattenbruksverksamheter främjas för att bidra till livsmedelstillgången, livsmedelstryggheten och sysselsättningen med hänsyn till både konsumenternas och producenternas intressen.

Syftet med havsmiljödirektivet (Ramdirektiv om en marin strategi, 2008/56/EG) är att uppnå eller upprätthålla en god miljöstatus i Europas hav senast 2020. I Sverige är Havs- och vattenmyndigheten ansvarig för arbetet med direktivet enligt havsmiljöförordningen.

Varje EU-land ska bedöma miljöstatus i sina havsområden och definiera vad god miljöstatus är. Man ska också fastställa miljökvalitetsnormer och indikatorer. Det finns indikatorer som beskriver normer för fisk och fiskbestånd och strukturer i miljön som har direkt eller indirekt betydelse för reproduktionen av fisk. Då det behövs ska länderna genomföra åtgärdsprogram för att uppnå god miljöstatus.

På samma sätt har Vattendirektivet (2000/60/EG) inverkan på fiske och fiskrekrytering i inlandsvatten och genom vandrande fisk även fiske i havet. Vattendirektivet omfattar ett internationellt åtagande att skydda och förbättra EU:s alla vatten. I Sverige är vattendirektivet införlivat i den nationella miljölagstiftningen 5 kap. MB med tillhörande förordningar.

Svenskt yrkesfiske i havet 2003-2015

I rapporten "Atlas över svenskt kust- och havsfiske 2003 – 2015" (Aqua – reports 2018:3) lämnas en övergripande och detaljerad analys över var det svenska yrkesfisket i havet befinner sig mot en bakgrund av utvecklingen under de senaste åren. Syftet är att tillgängliggöra kunskap till alla intressenter för att möjliggöra en mer informerad diskussion om viktiga aspekter av yrkesfisket i havsområdet, det vill säga den del av fisket som direkt påverkas av den gemensamma fiskeripolitiken och EU.

Dimensioneringen av svenskt yrkesfiske i havet bestäms till övervägande del av beslut inom EU och samarbetet genom den gemensamma fiskeripolitiken. Inom ramen för det samarbetet fastställs årliga kvoter för alla ekonomiskt betydelsefulla arter. Kvoterna fastställs i förhandlingar mellan länderna på basis av den vetenskapliga rådgivningen som internationella havsforskningsrådet (ICES) lämnar. Syftet är att fångstutaget ska vara inom biologiskt säkra gränser för att nyttjandet ska vara långsiktigt hållbart och att svaga bestånd byggs upp genom förvaltningsplaner. Samtidigt ska förvaltningen ge förutsättningar för rimliga ekonomiska villkor för näringen.

De data som Atlasen över svenskt fiske baseras på och som också används i underlagen för den fysiska planeringen utgörs av fiskets egenrapportering. Fiskarens rapportering i loggböcker, journaler, satellitpositionering (VMS) och annat är en följd av behovet att kunna följa upp och kontrollera hur fisket bedrivs och vad som fångas och förs iland eller kastas överbord. Förvaltningen av yrkesfisket i havet vilar på denna lagstadgade rapportering som i kombination med fiskerioberoende provtagning ytterst ligger till grund för den vetenskapliga rådgivningen som är underlag till de politiska beslut som fastställer fiskemöjligheter (kvoter) för fiskerierna inom EU.

Rapporten baseras på data från början av 2000-talet och fram till som längst 2015. Efter 2015 har förvaltningen inneburit stora förändringar,

främst genom införandet av den så kallade landningsskyldigheten för alla kvoterade arter. Fångster av sådana arter får inte slängas tillbaka. Förändringen i regelverket påverkar fördelningen av tillgängliga kvoter av bottenlevande arter.

Atlasen delar in svenskt fiske i ett antal fiskerier efter olika rumsliga, fiskeritekniska och biologiska karaktäristika. Ett fiskeri omfattar en grupp av fartyg som fiskar inom ett definierat område med ett eller flera definierade redskap efter en eller flera bestämda (mål-) arter. Ett enskilt fiskefartyg eller fiskeriföretag kan alltså vara aktivt inom olika fiskerier vid olika tillfällen.

Fiskerierna delas in i de två huvudkategorierna fiske med "Aktiva" respektive "Passiva" redskap. Fiske med olika typer av trålredskap ingår i kategorin "Aktiva redskap". Fiske med nät, burar och fällor av olika slag ingår i kategorin "Passiva redskap". Aktiva redskap delas i sin tur i pelagiskt och demersalt fiske.

Indelning i fiskerier efter fiskeriatlasen för översynen av riksintresse för yrkesfiske:

Aktiva redskap:

- Pelagiskt fiske med aktiva redskap. Delas också upp på Skagerrak/Kattegatt, södra Östersjön och norra Östersjön.
- Räkfiske i Skagerrak och Kattegatt
- Bottentrålfiske efter kräfta och fisk i Skagerrak och Kattegatt
- Fiske efter siklöja med bottentrål
- Trålfiske efter torsk i Östersjön

Passiva redskap:

- Fiske efter torsk med passiva redskap i Östersjön
- Fiske med passiva redskap i norra Östersjön
- Fiske med passiva redskap i centrala och södra Östersjön
- Fiske i Öresund
- Fiske med passiva redskap på västkusten
- Fiske med kräftburar

Kriterier för riksintresseområden och metodöversikt

Analysen och revisionen av riksintresseområdena i havet baseras på samma data som är underlag för fiskeriatlasen. Underlaget används också för beskrivningar av yrkesfisket i havsplanerna. Metoden beskrivs närmare i

PM – ”Yrkesfiske i relation till första utkast till havsplan” (Institutionen för Akvatiska resurser - SLU 2017-04-10) och PM – Fiskars och kräftdjurs lekhabitat i havsplaneringen (SLU.aqua.2017.5.5-113.)

Värdebeskrivningar som preciserar riksintresseområdena anger och illustrerar förhållande som baseras på följande:

- Värdekartor för fiskerierna med rutnät i 5 % värdeintervall. Se förklaring nedan.
- Avgränsning av värdekärnor för fiskerier som motsvarar sammanhängande områden över 50 % intervallet.
- Översikt över lekområden baserat på information om lektid, fiskarters utbredning och krav på djup, temperatur och salthalt
- Översikt i urval och referenser till föreskrifter med restriktioner mot fiske för att skydda fiskbestånden.

Fångstdata

Traditionellt kan fiskeintensitet beskrivas med hjälp av mått på fiskeansträngning exempelvis dagar till havs eller fisketimmars. För att kunna aggregera information kring fångster, som kan bestå av flera olika arter och jämföra fiskerier med olika redskapstyper används i stället landningsvärde. Landningsvärdet är det sammanlagda försäljningsvärdet av fångsten i det första ledet, dvs. det yrkesfiskaren får betalt för fångsten. Landningsvärdena aggregeras rumsligt över en viss tidsperiod (exempelvis årliga totalvärden per yta) och den rumsliga fördelningen av fisket kan på så sätt åskådliggöras. Notera att landningsvärdet inte representerar det faktiska ekonomiska värdet. För detta krävs en ekonomisk modellering och andra typer av data, t ex fiskets kostnader men också kunskap om förädlingsvärde. De totala landningsvärdena speglar hela fiskets rumsliga anspråk..

Kartor över årliga summeringar av fångstvärden för varje fiskeri har beroende på fiskeri gjorts på ett 5 x 5 respektive 2,5 x 2,5 km rutnät (raster) baserat på angivna fiskepositioner. Den finare skalan har använts för de fartyg över 12 meter som använder VMS för sin positionering. Det vill säga trålfiskefartyg. Men undantag har gjorts för det pelagiska fisket.

Därefter har aritmetiska medelvärden per raster cell beräknats för varje år över tidsperioden 2003-2015. Då värden saknats för något/några år har rastercellen tilldelats värde noll och därefter har medelvärden beräknats.

De slutgiltiga polygonerna över fiske skapas genom att årliga landningsvärden (positionsatta genom loggbok eller VMS) summeras över ett rutnät. Värdena i rutnäten sorteras sedan i storleksordning och den kumulativa summan beräknas. Värdena har i underlagskartorna delats in i

rutnät med 5 % intervall. Värdeskalan visar hur fiskade ytor bidrar till kumulativa landningsvärden. Exempelvis visar den totala ytan för intervallet 0.10 den yta som representerar de 10 % högsta värden

Varje fiskeris huvudsakliga rumsliga utbredning under den tidsperiod som underlaget omfattar kan sägas beskrivas av polygonen som täcker 95 % av fiskets landningar. På samma sätt kan man tolka 75 % och 50 % ytorna som en slags "kärnområden" inom vilka relativt höga totalvärden fångas. Denna tolkning gäller dock för varje fiskeri som helhet och inte nödvändigtvis enskilda fartyg. Området inom 75 % intervallet har använts för att ange yrkesfiske som allmänt intresse av väsentlig betydelse i Havsplaneområdet.

Kriterier för fångstområden

För att avgränsa större sammanhängande fångstområden som riksintresse i havet har intervallet 50 % använts. Kriteriet har tillämpats per fiskeri. Teoretiskt innebär det i den använda modellen att uppemot 90 % av värdet skulle kunna omfattas av riksintresseområdena. I praktiken har data inte den upplösningen att en sådan noggrannhet kan uppnås. Men metoden innebär ändå att ett objektiva kriterium kan användas som metod för att i praktiken identifierar områden som omfattar ca 70 % av fångstvärdet och en betydligt mindre andel av det totala arealanspråket. Se vidare beskrivningen av respektive fiskeris arealanspråk i de följande avsnitten. Notera att svenskt fiske i Nordsjön inte ingår i analysen.

Lekområden och andra viktiga ekosystemfunktioner för fisk

Olika fiskarter är för sin reproduktion anpassade till olika omgivningsfaktorer och miljöförhållanden. Att väga in sådana faktorer i en värdering av till exempel vilka lek- och uppväxtområden som är betydelsefulla för riksintresse har visat sig problematiskt. Ofta saknas sådan detaljerad information att det tydligt går att avgränsa de områden som skulle vara av särskilt stor betydelse.

Endast mycket övergripande och generaliserad information finns tillgänglig för sådan hänsyn vid fysisk planering. De flesta marina fiskarter leker över mycket stora områden. I deras reproduktion finns dessutom spridningsmekanismer som ägg- och larvdrift samt vandring mellan olika områden under uppväxtfasen och vid lek.

Som underlag till Havsplaneringen har kartor tagits fram som beskriver utbredningen av lekområden för de ekonomisk mest betydelsefulla arterna. Kartorna baseras på kännedom om arternas krav på olika omgivningsfaktorer. När det gäller sötvattensområdet saknas motsvarande samlade bild.

Fiskar är generellt starkt beroende av specifika livsmiljöer under tidiga livsstadier. Det är viktigt att skydda framför allt lek- och uppväxtområden

från verksamheter som kan ha en negativ påverkan på fiskbeståndens återväxt och upprätthållande. Kartor över utbredningen av sådana områden är betydelsefull information i den fysiska planeringen såväl inom havsplaneområdet som kustvattenområdet innanför havsplaneområdet liksom i inlandets sjöar och vattendrag.

I den nationella "Lektidsdatabasen" finns information om geografiskt lek område, lek-djup och lektid för 118 arter. Informationen därifrån har använts för att i kombination med annan artspecifik information ge en översiktlig bild av viktiga lek områden i havet. Kartorna har sedan använts för att i en överlagringsanalys avgöra huvudmotiv för avgränsning av betydelsefulla områden. Informationen visas i värdebeskrivningarna till riksintresseområdena.

I de områden som omfattas av vårt bemyndigande att lämna föreskrifter för fiskets vård finns viss vägledning genom regleringsytor som syftar till att skydda lek områden och vandringsvägar från fiske, helt eller delvis. Det gäller både i havet och i inlandsvatten.

Sådana områden där fiske är reglerat i nationella föreskrifter för att begränsa fisket och skydda fiskbestånden är värdefull information för att beskriva värdekärnor i framför allt i kustområden när det gäller havet men också i sjöar och vattendrag. Därför visas ett urval av sådana områden i värdebeskrivningarnas kartor och referenser till våra föreskrifter om fiske anges som viktiga underlag för att bedöma områdenas värdekärnor.

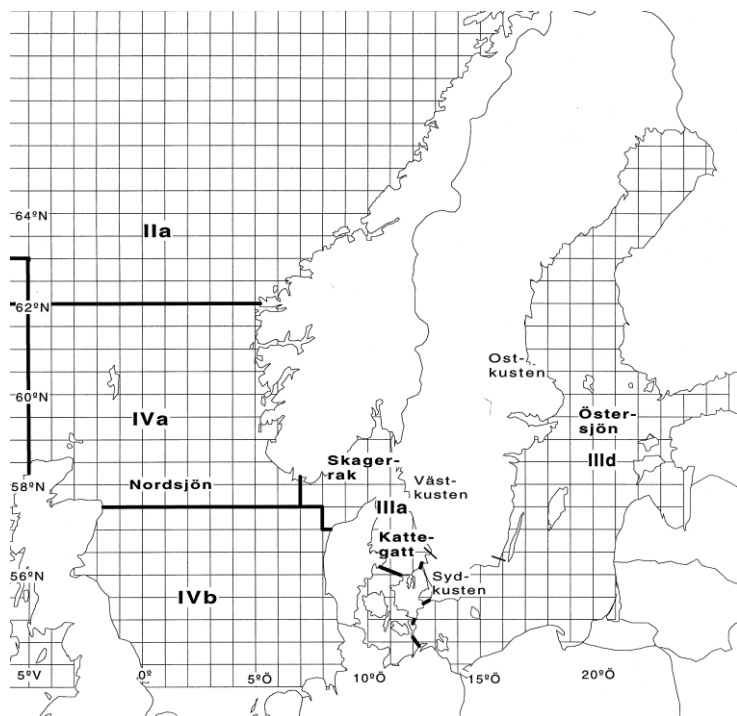
Tabeller och figurer

Tabell 1. Den samlade fiskesektorn i siffror

	Antal företag respektive aktiva utövare	Antal sysselsatta heltidsekvivalenter	Omsättning, miljarder sek
Yrkesmässigt fiske i havet 2107	1 200 (fiskelicenser)	1 000	0,9
Yrkesmässigt fiske i Inlandsvatten 2017	200 (fiskelicenser)		0,1
Beredningsindustri 2103	347 (företag)	>2 200	6,8
Fisketurism 2008	>6 000 (företag)	>1000	> 0,5
Fritidsfiske 2017	>1 350 000 (utövare)		8,7
Vattenbruk 2016	316 (odlingsanläggningar)	235	0,55

Tabell 2. Det svenska yrkesmässiga fiskets fångster 2017 fördelat per havsområden

Område	Områdesbeteckning enligt internationella havsforskningsrådets (ICES) indelning av havsområdena.	Andel av fångsten %
Atlanten	IIa	0
Nordsjön	IVa och IVb	13
Skagerrak och Kattegatt	IIIa	12
Östersjön och Öresund	IIIb, IIIc, IIId	74

Figur 1. ICES fångst områden relevanta för svenskt yrkesfiske

Tabell 3. Sötvattensfisket 2017. Andel av fångst och fångstvärde samt areal för respektive sjö.

	Värde, andel (%)	Kvantitet, andel (%)	Areal, km ²
Vänern	21	29	5 519
Vättern	16	10	1 886
Mälaren	13	18	1 078
Hjälmaren	31	27	477
Övriga vatten	10	16	>1 310

Tabell 4. Svenskt yrkesmässigt fiske i sötvatten 2017.

	Kvantitet, ton	Värde 100 sek	Sek/kg
Lax	56	2 559	46
Öring	7	453	65
Röding	10	1 003	100
Sik	13	385	30
Siklöja inkl löjrom	124	2 296	19
Gädda	90	2 504	28
Gös	654	4 6352	71
Abborre	84	2 190	26
Ål	102	29	28
Kräfta	210	36 876	176
Övriga	291	1 820	6
Totalt	1 640	96 467	59

Tabell 5, fritidsfiskets omfattning 2017.

Område	Antal individer	Antal redskapsdagar	Total fångst, ton
Sötvatten Göta- och Svealand, exkl stora sjöarna	497 000	4 862 000	549
Sötvatten Norra Sverige, exkl stora sjöarna	318 000	2 153 215	4875
Stora sjöarna	125 000	1 417 221	695
Bottenhavet och Bottenviken	50 000	336 000	1472
Mellersta Östersjön	151 000	1 046 000	3321
Södra Östersjön	51 000	695 000	1038
Öresund	75 000	340 000	2210
Kattegatt	104 000	507 000	2415
Skagerrak	126 000	744 000	1805

Tabell 6. Svenskt yrkesmässigt fiske i havet 2017. Landad levande vikt, ton.
JO 55 SM 1801.

Fiskslag	Vikt, ton	Värde, kkr
Sill/strömming	61 860	245 646
Skarpsill	12 458	27 266
Foderfisk, (sill/strömming, skarpsill, tobis)	126 829	212 307
Torsk	6 198	81 655
Gråsej	1 184	13 807
Kolja	308	6 809
Annan torskfisk (vitling m.fl.)	402	5 611
Makrill	3 876	5 754
Siklöja	998	156
Rom		13 645
Ål, lax, öring, sik	437	15 152
Annan sötvattensfisk	155	1 348
Rödspotta	290	5 005
Rödtunga	215	6 358
Annan plattfisk	234	4 600
Annan saltvattensfisk, (havskatt, marulk m.fl.)	270	4 236
Nordhavsräka	1 506	122 168
Havskräfta	1 422	111 455
Krabba	251	2 147
Övriga skaldjur	44	3 902

Referenslista:

Underlag från projektet "Spatiala analyser", Dnr 1253-2018 m.fl.

PM – "Yrkesfiske i relation till första utkast till havsplan" (Institutionen för Akvatiska resurser - SLU 2017-04-10).

PM – "Fiskars och kräftdjurs lekhabitat i havsplaneringen 2017-05-15, SLU.aqua.2017.5.5-113"

"Svensk yrkesfiske 2020 – hållbart fiske och nyttig mat" (HaV och Statens Jordbruksverk 2016).

Atlas över svenskt kust- och havsfiske 2003-2015, Aqua Reports 2018:3

Svenskt fiske i historiens ljus, Aqua Reports 2017:7

Resurs och miljööversikt, fiskbestånden i hav och sötvatten

www.havochvatten.se

Havsmiljödirektivet, Inledande bedömning ÅPH. www.havochvatten.se

Vattendirektivet (2000/60/EG), www.havochvatten.se

I rapporten "Svensk konsumtion av sjömat- en växande mångfald" (SP Rapport 2017:17)

Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (FIFS 2004:36) om fiske havet och (FIFS 2004:37) om fiske i sötvatten, www.havochvatten.se

Bilagor

PM översikt "Påtaglig skada" MB 3 kap. 5 § om yrkesfiske.

Beskrivningar med värdekartor över fiskerier:

- Pelagiskt fiske aktiva redskap i Skagerrak/Kattegatt, Södra Östersjön och Norra Östersjön
- Fiske efter torsk i Östersjön med aktiva redskap
- Fiske efter kräfta och fiske med aktiva redskap
- Fiske efter räka med aktiva redskap
- Fiske efter siklöja med aktiva redskap
- Fiske med passiva redskap efter torsk i Östersjön
- Fiske med passiva redskap i Skagerrak/Kattegatt
- Fiske med passiva redskap i södra Östersjön
- Fiske med passiva redskap i norra Östersjön
- Fiske med burar efter kräfta
- Fiske i Öresund

Förteckning över hamnar av betydelse

Förteckning över inlandsvatten med rapporterade fångster från yrkesmässigt fiske

Förslag "Värdebeskrivningar" för områden av riksintresse i havet.

- Områden av riksintresse yrkesfiske, Förslag Skagerrak
- Områden av riksintresse yrkesfiske, Förslag Kattegatt
- Områden av riksintresse yrkesfiske, Förslag Öresund
- Områden av riksintresse yrkesfiske, Förslag Sydkusten
- Områden av riksintresse yrkesfiske, Förslag mellersta Östersjön
- Områden av riksintresse yrkesfiske, Förslag norra Östersjön